

Novice.

Pismo preč. gosp. Franca Pirca iz Amerike do vrednika „Uč. Tovarša“.

Craw Wing v Minesoti 8. okt. 1864.

Ljubeznjivi prijatelj, moj ljubi rojak! Vaše priljudno pismo mi je zelo ljubo, in drago mi je pri srcu vaše ime že od vaših otroških let, ktere me spominjajo vaših zelo dobrih staršev in mnogo veselih spominov. Tukaj se ponavljajo moje naj ljubše misli mojega presrečnega življenja v Podbrezjah, kjer sem zadovoljno živel med svojimi pobožnimi in ljubeznjivimi otroci, in kjer sem žlahtnil brez števila veliko drevesnih divjakov, dokler me je Gospod milostljivi poklical, da bi šel žlahtnit drugih divjakov v njegov daljni zapuščen vinograd. Vsem svojim ljubim Podbrežanom pošljem svoj blagoslov in serčno pozdravljenje. *Gospod pa naj tudi blagoslovi vaše dela pri odgojevanji ljube mladosti v glavnem mestu moje drage domovine, kjer cvete toliko lepih vzrejalisc, ki jih vodijo modri učeniki in ki obetajo naj lepši sad za vero in pravo človeško omiko!* — Jaz sem že en mesec iz indijanskih misijonov, kjer sem z božjo pomočjo prav dobro delal, in sem sedaj zopet v Craw Wing, kjer bom nekoliko časa počival. Čez nekaj dni bom dobil z dobrim duhovnom gosp. Jož. Buhom še tri novoposvečene duhovne pomočnike za moje indijanske misijone. Nekaj časa se bodo pri meni učili indijanskega jezika; potem jih bom vpeljal v indijanske misijone, ter upam, da se bodo z božjo pomočjo kmali spreobrnili ti ubogi divjaki. — Poglavlar iz Šentpavla mi je že dvakrat pisal, da naj bi očitno povabil naselnike v Minesoto, kakor sem že storil pred sedmimi leti, kamor se je že vselilo kakih 40.000 dobrih Nemcev in si v kratkem pridobilo velikovrednih in naj lepših zemljišč, in so si sozidali več lepih kupčijskih mest in lepo obdelali zemljo. Nevgodna črna vojska je v tukajšnjih sedinjenih državah veliko ljudi pomorila, kar pa bodo novi naselniki kmali obilno namestili. Upamo, da bomo kmali imeli mir. Novim naselnikom v Minesoti pa se te vojske ni treba bati, ker je naše poglavarstvo zagotovilo, da ne bode nobenega novinca sililo na vojsko. Sedaj je naj lepša priložnost, da se v Minesoti zastonj dobé naj lepše zemljišča po 160 oralov. Berž ko ne, bom tudi Kranjec povabil, da bi se sem naselovali. — Prav serčno vas pozdravim in se vam priporočim v molitev, ter sem vam vdani prijatelj v Kristusu.

Franco Pirc ^{s/r}, misijonar.

Iz Zagreba. Izložba, o kateri se je že povsod dosti govorilo, zvršena je — tedaj tudi od takrat nič kaj posebno zanimivih novic pri nas. Vem, mili „Tovarš“, da tudi tebe mika kaj o krasni razstavi zvediti, pa čuj: ako bi ti pripovedoval o vsem kaj, moral bi se bogme s prostorom dovelj oskerbeti, ker ne vem, bi li bil v par mesecih gotov. Hočem ti pa vendar le nekaj in to prav v kratkem o tem povedati. — Postavimo se torej pred velikansko poslopje, naj lepše in tudi naj primerneje v vsem Zagrebu. V tej hiši tedaj čuvala se je

jezgra materialnega blaga hervaške zemlje. Nekteri nepravilni ljudje, ki so sosede naše Hervate gerdo obrekovali, da so goli reveži, pač so morali osramoteno terkati se na persi, ko so zagledali prave originalne umetnosti hervaških rok. Niso se Hervatje sramovali stopiti s svojimi proizvodi pred Evropo, in se tudi niso bali pridružiti se v dolgo versto družih prednih narodov. Ako bi se slava mogla doseči z junaško sabljo, ne bi se tudi za tako bali Hervatje; izkazali so se v tem obziru večkrat, in nihče jim ne more v tem pogledu vskratiti slavnega lovorjevega venca. Kaj pa, da je še manjih narodov, kakor je hervaški, ki so tudi razstavili svoje pridelke in tudi dobili pohvalo, ali imajo uni narodi tudi boljših in večih pomočkov. Mali Virtemberg ima vsako leto narodno svojo razstavo gospodarsko in obertniško. Temu se pa zato ni čuditi, ker res Virtemberžka obiluje z raznovrstnimi zavodi in šolami, ki znatno povzdigajo gospodarstva, obertnosti in druge umetnosti. Ali v Hervaški so, bodi Bogu potoženo, še zmiraj zapreke narodnemu napredovanju. Učeni hervaški možaki morali so potovati v daljne kraje, kjer so se naobrazili. To je tudi vzrok malemu številu učenjakov hervaških, dokler ne dobó vseučilišča, ktero se jim že tako dolgo obeta. Odsel sem od svoje prvotne namere. Hotel sem le, da povem slovenskim učiteljem, kaj je bilo v razstavi učiteljskih stvari. Ali tudi o tem moralo bi se na dolgo in široko pripovedovati; razložiti se pa na tanko tacemu vendar ne bi moglo, ki ni bil zraven. Večina hervaških narodnih (kmečkih) šol poslalo je svoje izdelke, in pri vseh vidila se je očitno velika marljivost in velik napredek mladosti. Gimnazijalna mladost iz vseh gimnazij poslala je svoje naloge iz raznih predmetov. Realnih učencev bile so posebno risarije izverstne. Učiteljski pripravniki v Zagrebu razstavili so svoje pedagoško - didaktične izdelke, in tudi kaj izverstne slikarije. Privatni zavodi vdeležili so se tudi v velikem številu te razstave; ročne ženske dela smo posebno občudovali. Tudi učitelji poslali so veliko vrednih stvari; tako, n. pr. vidili smo od nekterih cele debele knjige napisane, ki so bile polne samih šolskih didaktičnih reči. Neki učitelj poslal je pesem v slavo izložbi, ki se je tako dopadla, da jo je slavni dr. Gaj precej prepisal in natisnil v svoji vredni „Ilirski Danici“. Učenci nekterih gimnazij poslali so tudi debele vezke historičnih razlag, pa tudi družih lepih izdelkov. Tako n. pr. čudili smo se lepo vredovanemu časopisu „Primorcu“, ki ga je reška gimnazijalna mladost v originalu poslala v zagrebsko razstavo. — Sreberne svetinje, bakrane, diplome in pohvalo prejela je velika množina verlih učiteljev in izverstnih zavodov, kateri vsi bili so navedeni z imenom v 20. številki letošnjega šolskega časopisa, hervaškega „Napredka“. Ker so razstave v kulturni povesti narodov še čisto nekaj novega, v hervaški zemlji pa še kaj posebnega, čemu se sleherni domoljub radovati mora, tem več bil je sklep ali zaključek te razstave, kakor zadnji tableau krasnih podob kaj zanimiv, in ostal bode gotovo nepozabljiv hervaškim rodoljubom. Tri največe ali prav za prav naj imenitnije osebe bile so ta dan v razstavi in z veliko svečanostjo sklenili trimesečno slovesnost. Te osebe bile so: preuzvišeni hervaški

ban Josip Šokčević, zagrebski nadškof in kardinal Juri Havlik in pa dvorni kanclar iz Dunaja slavni g. Ivan Mažuranić. — To bi bilo tedaj eno zernice iz vagana žita. — Visoko štovani, po vsem svetu znani djakovški škof mil. g. Jos. Juri Strossmajer kupili so na zagrebski razstavi izložene plastične zemljovide hervaške zemlje in Evrope ter jih podaril tukajšnjemu pripravništvu. Blaga roka in plemenito serce se vender le spomni tistega, kar drugi nektereži tako lahko pozabijo. — Pripravnikov je letos vseh skupaj 40, in sicer v I. tečaju 16. v II. pa 24. O predmetih, ki se letos predavajo, drugopot kaj. — Izverstni hervaški pisatelj in filolog gosp. Adolf Weber, v literaturi znan po imenu „Tkalčević“, ki je dozdej že več let bil začasni vodja tukajšnje gimnazije, poterjen je za pravega ravnatelja. Gosp. Webera pozna vsaki Hrvat kod plemenito in pošteno dušo, zato je ta novica razveselila staro in mlado. — Predavanja na višji naši realki začela so se še le 25. oktobra, in to zavoljo popravljanja in dozidovanja šolskega poslopja. Dokler se vse v novem poslopji vredi, imajo šolo realci v velikanski zgradi, kjer je bila razstava. — Novi beletristični časopis „Bosiljak“, ki v Zagrebu izhaja, v vsakem je obziru izverstn. Kakor čujemo, ima neki dosti podpore. Bog mu daj srečo! Vrednik njegov, g. Ivan Filipović, je pa tudi mož za to, da malo taci. Upati je, da bode „Bosiljak“ časoma prvi in najbolji lepoznavski list na Hervaškem. Naj bi ga tudi slovenski rodoljubi podpirali!! — Konečno naj še nekaj povem! V hervaškem Medjurju začele so se nekatere čudne duše vzdigovati zoper novo-hervaški jezik, ki je vveden po učilnicah, in s temi svojimi zahtevi so popolnoma enaki postali našemu staremu Kranjcu Murgelnu, ki je lani v „Laibacherici“ obelodanil pesmico iz stare zaklade „kranjske literature“. Kakor so naši časopisi „in illo tempore“ brisali očeta Murgelna, tako tepejo hervaški časopisi te čudne, zlobne prikazni. Težko bode kruh iz te moke; ker časa koló se verti, in dandanašnji — bodi potoženo vsem sovražnikom — vse napreduje. Taka je! *Ljud. T.*

S poleg Ptuja. Na šolskem polji, se godi vedno kaj novega. Naj tudi jaz kaj dodam v „Tovarševo“ torbico! — 26. in 27. pret. m. smo imeli začetni učitelji v Mariboru konzistorne spraševanje, pri katerem se nas je vdeleževalo 16 podučiteljev. Po izpitu so nam naš viši šolski ogleda, preč. gospod dr. Vogrin, marsikaj prav spodbudno in milo na serce govorili, kar nas bode večkrat tolažilo in za delo vnelo pri težavnem šolskem delu. — Tudi dekrete imamo sedaj drugače od prejšnjih. Namesto „Unterlehrer“ smo sedaj „Lehr-, Organisten- u. Messnergehilfe“. Poprej so nekteri učitelji svojim podučiteljem skorej vso svojo službo nakladali na njih rame, ker so mislili, da so podučitelji njih namestniki. Sedaj pa je drugače; podučitelj le pomaga učitelju, in učitelj mora tudi sam kaj delati. Marsikdo me bo zaverno in morda djal: „Ti bi bil že tudi rad samosvojen učitelj!“ — Odgovorim mu: „Jaz sem navajen delati, in bodem tudi delal, kedar bodem samosvojen učitelj“. Z Bogom! *Poščenčanov.*

Iz Ljubljane. V kratkem je prišla na svitlo slovnica: „Slovenisches Sprach- und Uebungsbuch für Anfänger zum

Schul- und Privatunterrichte. Sechste verbesserte Auflage. Blaznik 1865^a, ktero je spisal in z obilno zalogo besedi, lepih zgledov, pregovorov, nalog v nemškem in slovenskem jeziku, in z izvrstnim berilom doveršil marljivi g. Janežič Anton, c. k. učitelj na višji realki v Celovcu. Vstregla bo gotovo učiteljem in učencem. Kdor pa jo hoče v slovenskem jeziku, naj si omisli njegovo „Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo“ l. 1864, ktera nam lepo razlaga slovenski jezik v sedanji oliki in izobraženosti.

— 3. t. m. se je slovesno postavil in blagoslovil spominek našemu prvemu pevskladniku Gregoriju Riharju. Ob desetih je bila v cerkvi sv. Krištofa slovesna črna sv. maša, ki so jo peli stolni prošt, preč. gospod Anton Kos. Na koro so izvrstno peli pri fis-harmoniki gospodje bogoslovci slovensko černo mašo: „Usmili se!“; „Ego sum resurrectio“, „Credo“, „Jamica tiha“ in „Strašni dan“. Po sv. maši se je na grobu pela „Libera“ in „Credo“, in so se opravile navadne molitve za ranjkega. Od groba smo šli k spominku, kjer so ga gospod stolni prošt pokropili z blagoslavljeno vodo; gospodje bogoslovci pa so še enkrat zapeli prelepo Riharjevo „Ego sum resurrectio“, in tako smo storili svojo dolžnost, da smo počastili moža, čegar ime se bode vedno lesketalo med slovenskimi pervaki. — Spominek je prav lepo izdelal g. Ign. Toman iz domačega kraškega marmeljna v bizantinskem slogu. Napis ima taki le: **GREGORIJ RIHAR**, mašnik, sakristan in organist v ljubljanski stolni cerkvi, prvi slovenski pevskladnik. Rojen v Polhovem gradu 1. sušca 1796; mašnik posvečen 29. velk. serp. 1829; umrl v Ljubljani 24. mal. serp. 1863.

Vikšal z glasi Božjo čast si, pel Marijo,
Si preslavil sebe, narod svoj,
Pevskladi Tvoji v daljni svet slavijo,
Nevgasljiv spomin ostane Tvoj.

Postavili spošтовanci.

V znožji se blišči ovenčana zlata lira z eno njegovih izvrstnih pesem, od ktere se vidijo z napevom besedice: „non, non, non morietur in aeternum“.

Za Riharjev spominek.

G. Luka Svetic 2 gold.

Premembe v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofii. Postavljen je g. Matevž Močnik, deklški učitelj iz Kamnika za podučitelja v mestno glavno šolo v Ljubljani. — Prestavljeni so g. g.: Janez Mandelo, s Križev pri Teržiču v deklško šolo v Kamniku, — Pavl Zoré z Berda v Križe, — Jožef Juvančič s Slapa v Šentpeter, — Kašpar Gasperlin od Šentpetra za poduč. v Hrenovico, — Jožef Dornik iz Rateč na Gorenskem za poduč. v Cirknico, — Franc Papler iz Cirknice za učitelja v Rateče. — Postavljeni so g. g. poterj. pripravniki: Franc Kokalj za nam. učenika v glavno šolo v Škofjokoloku, — Franc Pfeifer za učitelja v Goričico, — Simon Hiti za učitelja na Slap.

 Današnjemu listu so pridjani šolski ukazi.

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:

Jož. Rudolf Millo.